VAPAUSSODAN PERINTÖ

1/2019 84. numero

Julkaisija Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry.

ISSN 2242-7597

Toimitus Ilmari Ojala ja Nina Schleifer

Taitto Nina Schleifer

Paino Kopio Niini Oy, Helsinki

Kansikuva Pohjan Poikien muistokivi Pajun kartanon pihassa - Valok. Vesa Määttä

Aineisto Vapaussodan Perintö -lehden ilmestymisaikataulu 2019:

Nro	Aineistopäivä	Julkaisupäivä	Vastaava toimittaja
1	1.2.2019	19.2.2019	Ilmari Ojala
2	17.4.2019	13.5.2019	Ari Åberg
3	19.8.2019	9.9.2019	Ilmari Ojala
4	18.11.2019	9.12.2019	Nina Schleifer

Seuraavaan lehteen tuleva aineisto pyydetään toimittamaan aineisto-päivään mennessä sähköpostiin aritva@elisanet.fi

Lehtiarkisto Yhdistyksen lehdet ovat nähtävillä myös internet-osoitteessa www.vapaussodanperintö.fi

SISÄLLYSLUETTELO

Palveluspaikalta: Naapuriapu 3
Risteiltiin Suomenlahden aallokossa 4
Muistohetki 8
Tammisunnuntain juhla 11
Pajun taistelu 100 vuotta 14
Marsalkka Mannerheim ja ortodoksisuus 16
Vapauden tuulia Itämerellä 19
Takarivistä 24
Kutsu kevätkokoukseen 25
Junamatka Kajaaniin VaPe:n kesäpäiville 26
Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry:n hallitus 27
Varainhoitaja tiedottaa 27
Tulevaa ohjelmaa 28

NAAPURIAPU

Taistelu bolševismia vastaan ei suinkaan loppunut vapaussodan päätösparaatiimme 16. toukokuuta 1918 vaan jatkui Neuvosto-Venäjän rajoilla Jäämereltä Mustallemerelle. Reunavaltiot kaipasivat kipeästi naapuriensa apua, sillä harva oli ennättänyt muodostaa riittävän vahvan armeijan suojatakseen juuri julistettua itsenäisyyttään.

Viro oli yksi näistä lähes tuhoon tuomituista nuorista valtioista. Puolustusministeri Jussi Niinistö toteaa Tuomo Juntusen ja Olev Tederin *Paju 31.1.1919* –teoksen esipuheessa: *"Tappion tuntuessa jo väistämättömältä tapahtui käänne parempaan. Englantilainen laivasto-osasto toi aseita ja esti mereltä tulevat hyökkäykset Tallinnaan. Pohjoismaat sen sijaan kieltäytyivät auttamasta Viroa vedoten puolueettomuuteensa. Poikkeuksen teki Suomi. Tunnettu on Suomen valtionhoitajan Svinhufvudin lausahdus hallituksen istunnossa 25. marraskuuta 1918: Ystäviä on autettava."*

Taustalla vaikutti myös Mannerheimin voimakas tahto sekä bolševikkien tekoihin suivaantuneiden suomalaisten vilpitön halu auttaa veljeskansaa. Virolaiset ystävämme auttoivat meitä vastavuoroisesti jatkosodassa *"Suomen vapauden ja virolaisten kunnian puolesta"*, kun 3 350 vapaaehtoista Suomen-poikaa (soomepoisid) taisteli joukoissamme vanhaa tuttua vihollista vastaan.

Osallistuimme Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistyksen hienosti järjestämälle Paju 100 –juhlamatkalle. Oli koskettavaa olla kokemassa virolaisten kouriintuntuva ilo vapaudestaan. Juhlallisuuksiin osallistuivat virolaiset presidentistä pieniin koululaisiin, ja jokaisesta puheenvuorosta henki ylpeys omista juurista ja kiitollisuus suomalaisia vapaaehtoisia kohtaan.

Matka oli oiva esimerkki naapuriavusta myös liittomme sisällä. Toivottavasti jatkossa järjestetään enemmänkin tällaisia yhdistysrajoja ylittäviä tapahtumia. Yhteistyössä on voimaa!

Jyrki Uutela ja Nina Schleifer

Kunniakäynti Valgan Jaani-kirkolla olevan Pohjan Poikien muistotaululla - Valok. Vesa Määttä

PS Vastaavan toimittajan sairastumisen sekä Ninan työ- ja opiskelukiireiden vuoksi tämä lehtemme myöhästyy hieman suunnitellusta julkaisuajankohdasta. Arvostamme suuresti Ilmari Ojalan paneutumista lehden toimitustyöhön, sillä sairasvuoteeltaankin hän kantoi huolta yhteisestä hankkeestamme ja edisti lehden ilmestymistä. Toivotamme hänelle pikaista paranemista.

RISTEILTIIN SUOMENLAHDEN AALLOKOSSA

Noin 40 yhdistyksemme aktiivia kokoontui 13.12.2018 Helsingin Länsiterminaali 2:n yläaulaan odottamaan nousua ms Finlandialle. Oli alkamassa vapaussodan saavutuksiin keskittyvä juhlavuotemme yhteenvetoseminaari. Tervehdysten ja halausten jälkeen suunnistimme laivan kokouskeskukseen.

Takit narikkaan, runsasta kokousevästä lautaselle ja luentosaliin. Siellä johtoja vedettiin ja kameroita asennettiin. Esitelmöitsijät kasasivat papereitaan ja yleisö siemaili juomiaan. Kröhö, sanoi Jyrki Uutela ja oli avauspuheenvuoron aika. Siitä se alkoi: seminaarimme.

Ensimmäisen esityksen piti eversti evp Jorma Jokisalo. Hänen seikkaperäinen esitelmänsä käsitteli puolustusvoimien syntyä.

Suomen puolustusvoimien rakentamisen ensiaskeleet kuljettiin poikkeuksellisissa olosuhteissa syksyllä 1917 ja vuoden 1918 alussa. Kansakunta oli jakautunut syvästi kahtia. *Venäjällä aloitettu työväenvallankumous maailmanlaajuisin tavoittein jäyti kansaa*, totesi Jokisalo. Suomalaisten sotilaskoulutus Saksassa oli kuitenkin jo aloitettu ja tästä kumpusi jääkäriliike.

Suomen vanha sotaväki oli lakkautettu. Maahamme oli luotava taistelujärjestöjä ja näin syntyivät suojeluskunnat, peitenimeltään ”vapaaehtoiset palokunnat”. Politiikka rikkoi kuitenkin rintaman ja syntyi jako suojeluskuntiin ja punakaartiin. Jääkärit tulivat kotiin kouluttamaan suojeluskuntia. Syksyllä jako suojeluskuntiin ja punakaarteihin kulminoitui.

Jääkäripataljoonan osuus Saksan sotatoimissa oli vähentynyt vuoden 1917 aikana. Koulutuksen painopiste oli syksyllä 1917 johtajakoulutuksessa. Tällä oli suuri merkitys jääkärien tulevalle käytölle Suomessa. Heidän tuli luoda Suomen armeija.

Mannerheim määrättiin sotilaskomitean puheenjohtajaksi ylipäällikön esikuntaan ja tässä päätösten sarjassa katsotaan Suomen armeijan syntyneen 13.1.1918.

Kun uusia yksiköitä perustettiin, johtotehtäviin valittiin Venäjältä Suomeen palanneita suomalaisia upseereita. Johtoesikunnan rakentaminen muodostui haasteelliseksi. Upseerikunta muodostui Venäjällä koulutuksen saaneista upseereista, vapaaehtoisista ruotsalaisista upseereista, saksalaisista ja jääkäriupseereista.

Laillisen hallituksen joukot muodostuivat pikkuhiljaa ja huhtikuun lopussa 1918 Suomen armeijaan kuuluivat vapaa-

ehtoiset suojeluskuntajoukot yhteensä 12 rykmenttiä eli 36 pataljoonaa. Toisen kokonaisuuden muodostivat värvätyt joukot 2 krenatööririykmenttiä eli 6 pataljoonaa, Uudenmaan rakuunarykmentti runsaat 500 miestä ja kuusi kaksitykkistä patteria. Kolmannen joukkokokonaisuuden muodostivat 6 jääkäririykmenttiä eli 18 pataljoonaa, Karjalan ratsujääkäririykmentti, 11 tykkipatteria, joissa oli 2-4 tykkiryhmää. Kenttälennätinosastoja oli 6 kappaletta jakautuneena operaatiosuuntiin. Lisäksi oli joitakin erikoisyksiköitä. Yhteensä vapautusarmeijassa oli huhtikuun lopulla 1918 noin 70 000 sotilasta.

Tältä pohjalta alkoi vanhan ajan armeijan suunnittelu tavoitteena kansan yhtenäisyyden rakentaminen. Mannerheimin ja senaatin suunnitelmat erosivat toisistaan ja tämä johti Mannerheimin eroamiseen 29.5.1918.
Sekavahkojen vaiheiden jälkeen saatiin aikaiseksi asevelvollisuuslaki 1919, kun Mannerheim toimi valtionhoitajana. Useimmat joukko-osastot saivat silloin myös nimensä ja ne periytyivät Ruotsin vallan ajalta.

Tilanne oli ”lähes hallussa”, mutta sisäistä kamppailua asemastaan tuoreissa puolustusvoimissa kävivät jääkäriupseerit ryssän upseereita vastaan. Tätä asetelmaa on käsitelty lukuisissa tutkielmissa.

Esitelmänsä lopussa Jokisalo käsitteli ns. aluejärjestelmän luomista. Tänä päivänähän aluepuolustusjärjestelmästä käydään paljon keskustelua; Suomi kun tuppaa tyhjenemään muutamaan taajamaan.

Kuulijana jäin miettimään, että sekavien vaiheiden jälkeen saavutettiin hyvä lopputulos. Se kuitenkin edellytti Mannerheimilta toistuvia erouhkauksia. Nämä samat asiat kiinnittivät huomiotani Keijo K. Kulhan kirjassa: ”*Marski ja hänen varjonsa*”. Aika poikkeuksellinen oli tämä ylimpään aatelistoon kuuluvan miehen johtamiskäytäntö.

Professori Kari Aleniuksen aihe oli: Valtiollisen itsenäisyyden ja oikeusvaltioperiaatteen varmistuminen Suomessa 1918 (-1922)

Alenius lähestyi aihetta kahden kysymyksen kautta: 1) miten muualla meni? ja 2) mitä, jos sota olisi päättynyt toisin?

I maailmansota riehui vuodesta 1911 vuoteen 1923. Se oli sekava yhdistelmä eri sotia. Ei vain Suomi, vaan itse asiassa koko Eurooppa oli nälänhädän partaalla. Suomea pidettiin kansainvälisten suhteiden häirikkönä. Britannia ja USA eivät tunnustaneet Suomen itsenäisyyttä. Kuitenkin Suomi oli esimerkkinä monelle muulle valtiolle. Ukraina julistautui itsenäiseksi 7.2.1918, Liettua 16.2., Viro 24..2. ja Transkaukasia 24.12.1918. Vain pieni vähemmistö onnistui lopulta itsenäistymisessään. Vastapoolina oli Venäjä, joka valloitti kaikki alueet, jotka se pystyi valloittamaan.

Alenius hahmotteli punaista Suomea valtiona 23.2.1918 päivätyn perustuslakiluonnoksen pohjalta. Työväendiktatuurilta vaikutti.

Aleniuksen johtopäätökset olivat: 1) mikään maa ei päässyt irrottautumaan Venäjästä ilman aseellista taistelua, 2)

punainen Suomi oli lähtökohdiltaan diktatuurivaltio, 3) Suomen itsenäisyys oli mahdollinen vain voitetun vapaussodan kautta, ja 4) Suomi kohteli kapinallisia poikkeuksellisen humaanisti. Sodan jälkipuinnista Alenius korosti, että Suomen kaikki juristit olivat rekrytoituina punavankien asioiden käsittelyyn ja jokaisen vangin asiat tutkittiin yksilöllisesti.

Tämä kuulijoiden suurta mielenkiintoa herättänyt esitelmä olisi mielestäni ehdottomasti ollut paneelikeskustelun arvoinen. Itseäni kiinnosti vuosituhannen vaihteessa suomalaisten duunaritason virkamiesten kohtelu vapaussodan jälkiselvittelyissä. Heitä oli autonomian ajalla paljon sittemmin Neuvostoliitolle jääneellä alueella. He valvoivat siellä Suomen etua. Itsenäisyysjulistuksen jälkeen he yhtäkkiä työskentelivätkin ulkomailla. Suomen valtiovalta käski heitä jäämään palveluspaikoilleen valvomaan Suomen etua, ja näin he tekivätkin antamansa virkavalan mukaisesti, mikä se sitten olikin. Ei heillä monellakaan ollut edellytyksiä analysoida tilannetta sen tarkemmin ja asiat olivat heille hyvin, kun vain ruokaa riitti.

Työväen vallankumous idässä eteni, ja naapureita alkoi löytyä ammuttuina pihalta tai kadota Siperiaan. Oli pakko palata nälkäiseen Suomeen, jossa odottivat valtiorikosoikeudet ja vankeus ja kuritushuone ja kansalaisluottamuksen ja eläke-etujen menetykset.

Tutkin Kansallisarkistossa kaksi arkistokärryllistä tuomiopöytäkirjoja ja siinä Alenius oli varmasti oikeassa, että Suomen kaikki juristit oli sidottu ”punaisten” asioiden käsittelyyn, mutta ei käsittely aina humaania ollut. Punaiset työtoverit pettivät nämä valtiovallan uskolliset aatteettomat valheellisilla lausunnoillaan (”jäsen XX sanoi, ettei MM:stä saada kunnollisia lausuntoja järjestömiesten taholta, koska hän ei kuulu liittoon”) ja Suomen valtiovalta petti heidät, kun vaati uskollisuutta ja Suomen edun valvontaa, mutta passitti kumminkin vankilaan. Joitakin vuosia sitten näitä oikeusasioita erinomaisesti tuntenut yhdistyksemme nyt jo kuollut jäsen, lääninoikeuden ylituomari Marja-Terttu Salo mainitsi, että tämän hirveän sotkun vahingonkorvausoikeudenkäyntejä käytiin vielä 1950-luvun puolivälissä. Aivan kaikki korvausta vääriksi katsotuista tuomioista saaneet eivät suostuneet ottamaan heille tuomittuja korvauksia vastaan, koska ilmeisesti katsoivat kunniaansa loukatun.

Liittomme puheenjohtaja kenraalimajuri Kalervo Sipi esitti puheessaan hajahavaintoja bolshevikkien pysäyttämisestä myös Virossa. Tärkeässä roolissa tässä olivat suomalaiset vapaaehtoiset.

Viro oli työntänyt venäläiset joukot pois Virosta 5.3.1918 mennessä. Saksan miehitys kesti marraskuuhun 1918 asti, mutta kun Saksa romahti, alkoi Viron vapaussota, Sipi totesi.

Viron armeija, yhteensä noin 7 000 miestä, taisteli urhoollisesti Venäjää vastaan Narvassa ja Pihkovassa. Svinhufvudin johdolla tehtiin Suomessa 25.11.1918 päätös Viron avustamisesta. Tuhansia suomalaisia miehiä lähti heti apuun. Pontimena olivat lähinnä miesten seikkailunhalu ja Suomen surkea ruokatilanne.

Toiminta organisoitui virolaissyntyisen Hans Kalmin johtoon. Virolaisena Kalm tietysti halusi maksimoida avun ja halusi rykmentin suuruiset apujoukot. Sai luvan 1 000 mieheen, mutta palkkasi 2 000 miestä.

Sipi kävi esityksessään läpi Viron taistelutilannetta vuosien 1918-1919 vaihteessa. Ensimmäisen suomalaisen vapaajoukon, Ekströmin pataljoonan vahvuus oli 1 157 miestä. Nämä saapuivat Tallinnaan 30.12.1918. Pohjan Pojat, yhteensä 2 300 miestä, saapuivat 12.1.1919. Pohjan Pojat lakkautettiin sittemmin 29.5.1919.

Yksityiskohtaisemmin Sipi käsitteli Pajun taistelua ja Marienburgin taistelua. Pajun taistelua pidetään yhtenä Viron vapaussodan tärkeimmistä taisteluista. Sipi mainitsi, että Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistys tekee matkan Viroon Pohjan Poikien Pajun 100-vuotismuistojuhliin tammi-helmikuun vaihteessa ja Latviaan Pohjan Poikien Marienburgin taistelun 100-vuotismuistojuhliin helmikuun lopulla.

Lopuksi Sipi kertoi jälkeläisten aikalaishavaintoja sotatapahtumista mainiten vielä, että kaatuneita ja haavoittuneita Pohjan Poikia oli yhteensä 313 henkeä. Sipin arvio oli, että Suomi esti Viroa sortumasta vapaussodassaan. Suomen jatkosodassa virolaiset lunastivat kunniavelkansa. Virolaisia vapaaehtoisia, Suomen Poikia, oli jatkosodassa rinnallamme 3 350 miestä.

Esitelmien jälkeen oli palkitsemisten vuoro. Puheenjohtajamme Jyrki Uutela luovutti yhdistyksemme standaarit Kalervo Sipille, Jorma Jokisalolle ja Arja Alkmanille kiitoksena hyvästä yhteistyöstä satavuotisjuhliemme valmistelussa.

Tämän jälkeen suunnistimme laivan ravintolaan jouluaterialle. Tarjolla oli jopa lipeäkalaa, tätä joulupöytien varsinaista perinneruokaa, asiakkaiden toivomuksesta, kuulemma. Jälkiruokapöytä oli suorastaan ylenpalttinen, mutta se oli jätettävä vähemmälle huomiolle. Kapasiteetti alkoi olla käytetty ja varastoon ei voi syödä.

Jouluaterian jälkeen katsoimme vapaussodan 100-vuotisjuhlista tehtyjä kerrassaan erinomaisia videotallenteita. Äänentoisto ja kuvan laatu olivat suorastaan parempia kuin itse paikalla 16.5. Hieman harmillisesti videoshow jäi kesken. Olimme satamassa. Risteily osoittautui liian lyhyeksi. Iloisina ja hyvillä mielin kuitenkin poistuimme ms Finlandialta. Osa meistä oli jopa kerinnyt pistäytyä laivan tax freessä, kun Nina Schleiferin silmä vältti. Olipa hyvä reissu.

Koonnut
Markus Uomala

MUISTOHETKI

Kokoonnuimme Svenska Klubbeniin 15.1.2019 muistelemaan vuoden 2018 aikana kuolleita yhdistyksemme jäseniä. Ilmari Ojala piti tilaisuuden alussa kauniin muistopuheen luonnehtien muutamin sanoin jokaista menettämäämme ystävää (ohessa). Puheen jälkeen vietimme puheenjohtajamme Jyrki Uutelan johdolla hiljaisen hetken vainajiemme muistoksi. Pentti Perttula johdatti meidät rukouksin ja virsin muistelemaan meidät jättäneitä ystäviämme, kenties miettimään omankin olemassaolomme rajallisuutta. Tilaisuus oli lämminhenkinen ja koruton.

Ilmari Ojala - *Valok. N.S.*

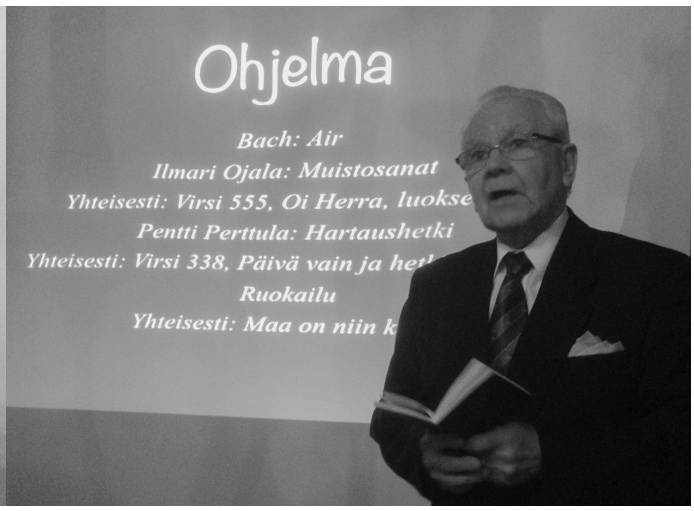

Pentti Perttula - *Valok. N.S.*

Kunnioitetut Sota- ja Lottaveteraanit, Arvostetut Perinteenkantajat,

Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistyksen historiassa me olemme kokoontuneet nyt toisen kerran, omassa tilaisuudessa, kunnioittamaan edellisvuoden tietämissä kuolleiden jäsentemme muistoa. Tällä kertaa vainajiamme on 14, vuosi sitten kymmenen. Nämä ovat suuria lukuja pienen yhdistyksemme tulevaisuuden kannalta. Sillä asialla on meille, täälläkin oleville, velvoittava sanomansa: vapaussodan perinnetyö vaatii valveutuneiden kansalaistemme järjestäytymistä ja määrätietoista toimintaa vapaussodan merkityksen ja vapaussoturien uhrin kunnioittamiseksi ja heidän kiittämisekseen.

Ja sitten tähän.

Kauko Korpela oli merkittävä geologi, tutkija ja opettaja jopa kolmessa yliopistossamme. Lukuisissa julkaisuissaan tieteellisten ohella hän edisti geologisen tiedon kansantajuistamista. Sotaveteraanityö oli häntä lähellä, samoin yksityisoppikoulujen kehittäminen ja niiden aseman puolustaminen vallankin pääkaupunkiseudulla.

Hans Christensen oli sotilas, juuriltaan karjalainen kaukaisimmasta Karjalastamme Suojärveltä Laatokasta pohjoiseen ja meidän entisen sihteerimme Inga Juvosen veli. Hän palveli kotimaassa mm. joukkoyhtymien komentajana mutta myös sotilasasiamiehenä ulkomailla. Sanouduttuaan irti virastaan kotimaassa hän palveli 1960-luvun alussa Yhdistyneiden kansakuntien kriisinhallintajoukoissa pari vuotta.

Pekka Rantala kasvoi Pohjois-Karjalassa siihen isänmaallisuuteen, joka on ominaista itäisissä maakunnissamme kasvaneissa valveutuneissa miehissä ja naisissa. Hän oli valoisa ja avoin ihminen, joka teki uransa toimittajana sekä lehdissä että Ylessä. Meille hän oli myös taloudellinen apu, lahjoittaja. Aivan erikoinen suomalainen Pekka Rantala oli Pohjois-Korean tuntijana, monesti asioihin siellä, paikalla, tutustuneena.

Meidän Kaarina Lindbergimme joutui kokemaan poikkeuksellisen raskaan surun menettäessään molemmat sisarensa, **Leena Ojasen** ja **Kirsti Suvenvuon**, peräkkäisinä päivinä. Kun kaikki kolme olivat yhdistyksemme jäseniä, voimme helposti nähdä kansallishenkisen kodin, vapaussodan arvon ja merkityksen tunnustavien vanhempien antaman perinnön. Todella, sisarusten isä oli suojeluskuntaupseeri, äiti lotta. Tällä perinnöllään Leena Ojanen ja Kirsti Suvenvuo tekivät työnsä myös opettajina.

Sakari Sippola sai jo koulupoikana kokea taistelukentän verisen todellisuuden, ja sotavuosien jälkeen hän oli kiitollinen valtion rintamamie-hille tarjoamasta opiskelun mahdollisuudesta niin sanotussa Niinisalon internaatissa. Lakimiehenä hän teki myös veteraanityötä, ja aseveljien tuki nostikin Sakari Sippolan valtakunnallisesti korkeaan luottamusasemaan.

Timo Liene oli jäsenemme mutta useimmille tyystin tuntematon. Hän oli kadettiupseeri, ja hänen työnsä oli sitä laatua, ettei Kadettimatrikkelikaan häntä tunne. Hänen uraansa kuului komennuksia ulkomaille, ja niin hänestä tuli rauhan aikamme harvinaisuus: hän kantoi rinnassaan kolmannen luokan Vapaudenristiä ruusukenauhassa, se oli siis ansaittu tulen alla. Tämän ammattisotilaan syvällisyydestä sanottakoon, että hän oli opinnoiltaan myös teologi. Viime vuonna ilmestyneet muistelmapalansa Timo Liene kirjoitti kuolinvuoteellaan – ja niissäkin hän useammin vaikeni kuin kertoi.

Anna-Lisa Inhamaa-Häkkinen teki uransa postivirkailijana, asiakkaiden kanssa jatkuvasti tekemisissä ollen – ja me tiedämme hänen semmoisiin tehtäviin hyvin soveltuneen. Hän oli hyväntahtoinen, avoin, jatkuvasti ympärillä olevista asioista kiinnostunut ja velvollisuudentuntoinen. Sotavuosina Anna-Lisa Inhamaa-Häkkinen oli lotta, ja voinemme tässä sanoa, että laivasto oli hänen aselajinsa. Olemme tyytyväisiä siitä, että ehdimme ehdottaa hänelle kunniamerkkiä, jonka tasavallan presidentti myös antoi.

Viime vuosinaan sairaana porilaistunut **Tatta Hollo-Heilala** oli joukossamme harvinaisuus, sillä hänen syntymäpaikkansa oli Viipuri, kenties jopa Viipurin linna, jossa oli hänen isänsä, 2. Divisioonan esikunnan upseerin, virka-asunto - ja siihen aikaan lapset yleisesti syntyivät kotona. Jatkosodan vuosien lääkintälotta Tatta Hollo tapasi sotasairaalassa tulevan miehensä. Hänen sukunsa juuret olivat satakuntalaisessa maatalousmaisemassa, ja sukutilalla on omistettu huone vapaussodan ja vapaaehtoisen maanpuolustustyön esineistölle.

Teuvo Koiranen kasvoi sotilaan perheessä ja hakeutui jo seitsentoistiaana vapaaehtoisena Laatokan rantojen varmistamiseen. Jatkosodan hän taisteli Aunuksessa ja Syvärillä sekä valmistui sodan jälkeen meriupseeriksi. Sotien jälkiaika tiesi vielä miinanraivausta Suomenlahdella, ja siinä Teuvo Koiranen oli nuorena upseerina. Eläkkeelle hän jäi aikanaan vartiolaivueen komentajana. Muistamme hänet omassa keskuudessamme erityisesti toisen meriupseerin Sakari Innamaan keskustelukumppanina.

Kun **Eero Paakkari** varusmiespalveluksensa jälkeen puntaroi mahdollisuuksiaan eri ammateissa, hänen kädentaitonsa tunteva ystävä kehotti pohtijaa pyrkimään Suomen pankin setelipainoon. Oivallus oli oikea, ja 12 vuoden jälkeen Paakkari oli valmis perustamaan oman kaivertamonsa vaativia metallitöitä varten. Sen johdossa hän työskenteli pitkälle yli 80. ikävuotensa. Hän oli kasvanut syvästi uskonnollisessa kodissa, ja sen oppien mukaisesti hän – oman kertomansa mukaan – aloitti työpaikallaan rukouksella jokaisen työpäivänsä. Eero Paakkarista kerrottaessa on tässä yhteydessä syytä todeta, että Nina Sailon luoma Lotta Svärd -mitali sai lopullisen hahmonsa hänen kaivertamossaan.

Antti Jokela oli pohjoisen poika Rovaniemeltä ja tekniikan mies, joka teki pääasiallisen elämäntyönsä Helsingissä. Toki meidän on myös muistettava, että vuonna 1926 syntyneenä hänet koulutettiin kesän 1944 viivytystaisteluja varten, mutta aseiden idässä vaiettua lähtöä rintamalle ei tarvittu. Yli kolmeksi vuosikymmeneksi Antti Jokela antoi osaamisensa Helsingin kaupungin rakennusvirastolle, jossa hän suunnitteli erityisesti liikenteen helpottamista, katujen ja siltojen rakentamista. Hänen vapaa-ajan toimistaan mainittakoon Helsingin hiippakunnan maallikkoedustus joissakin arvokkaissa yhteyksissä. Saanen vielä todeta, että Antti Jokelan veljenpoika Pekka on meidän virkeä jäsenemme.

Isänmaan asialle **Raili Louhisola** ryhtyi jo koulutyttönä ruvetessaan lotaksi. Hän palveli Helsingissä sotasairaalan huoltotöissä, muonitti metsässä motintekijöitä, osallistui Porkkalan kiireiseen evakuointiinkin. Sodan jälkeen Raili Louhisolan elämään tuli kansainvälinen aines, kun hän Suomen naisvoimistelijain edustusjoukkueessa esiintyi ulkomaillakin. Kotikaupungissaan Espoossa hän oli toimiva veteraani ja vielä pitkälle tämän vuosituhannen puolelle paikallisjulkaisun toimittaja. Omassa yhdistyksessämme Raili Louhisolan kokemus ja tyylitaju samoin kuin hänen rakentava hyväntahtoinen kritiikkinsä ovat olleet suurena apuna onnistumisen tiellä. Olemme tyytyväisiä siitä, että ehdimme ehdottaa hänelle kunniamerkkiä, jonka tasavallan presidentti myös antoi.

Hilkka Parvio tuli kulttuurikodista ja perusti miehensä Pentti Parvion, jäsenemme hänkin, kanssa kodin, joka oli omistettu kertomaan isänmaan puolustuksesta ja itsenäisyyden varmistamisesta. Espoon Nuuksiossa Parvioilla oli panssarin- ja ilmatorjuntaan keskittynyt esineistö, kun taas kaupunkikodissa Helsingissä oli näytteitä käsiaseista. Monien maanpuolustusyhdistysten suuretkin seurueet vierailivat usein Nuuksiossa, jossa todella katsomista riitti sekä ulkona että sisällä. Monet meistä muistavat myös talon vieraanvaraisuuden. Vastuu oli emännän, joka pystyi ammattitaitoisesti hoitamaan myös museon viheralueen kunnon, kuten isäntä kiitollisena totesi.

Kerakulkijani,
oman osuuteni päätteeksi luen Teille Maria Jotunin mietelmän, mielestäni hyvinkin puhuttelevan:

Olkoon joka päivä, jos niin haluat,
sydämessäsi hyvästijättöä täältä ja
valmistautumista tyyntä lähtöä varten.
Ei kuoleman ajatus vie elämän halua.
Se antaa elämälle uutta viehätystä,
syvemmät ja kauniimmat värit
ja suo ajatuksellemme suloisen levon.

I.O.

TAMMISUNNUNTAIN JUHLA

Tammisunnuntaita juhlistettiin maanantaina 28.1.2018 Ostrobotnian Chydenius-kabinetissa perinteisin menoin.

Liput saapuivat saliin Auni-Leila Eulenbergerin (kuva vas.) sekä Juhani Pulkkisen kannattelemina. Lauloimme yhdessä Jääkärien marssin Kaaderilaulajien kvartetin toimiessa esilaulajana. Sitten oli vuorossa puheenjohtaja Jyrki Uutelan tervehdyssanat ja maljan kohotus isänmaalle.
- Valok. N.S.

Tunnelman luomisessa merkittävässä roolissa oli maittavan ruoan lisäksi musiikki. Kaaderilaulajien kvartetissa lauloivat evl Rainer Hannikainen (vas.), kom Pekka Tuomisalo, ev Heikki Hult sekä kvartetin johtaja evl Matti Ahtiainen. Heidän ohjelmistossaan olivat mm. Jääkärin laulu, Kaunehin maa, Ylioppilaslaulu sekä Tuonne taakse metsämaan. Yhteisesti lauloimme Käypi rohkeena taistoon, Lähteellä sekä Kuullos Pyhä vala.
- Valok. N.S.

Puolustusministeri Jussi Niinistö käsitteli juhlapuheessaan sadan vuoden takaisia kohtalonhetkiä teemalla Suomen vapaussodasta heimosotiin. Puhe on luettavissa kokonaisuudessaan seuraavilla sivuilla. - Valok. N.S.

Puolustusministeri Jussi Niinistön puhe 28.1.2019 Tammisunnuntain juhlaillallisella.

Arvoisat sotiemme veteraanit, vapaussotiemme perinnetyön tekijät, hyvät naiset ja herrat

Olemme kokoontuneet muistamaan vapaustaistelumme alkua. Tammikuun viimeisenä sunnuntaina vuonna 1918 riisuttiin Pohjanmaalla yllätysiskuin merkittävä osa Suomea miehittäneestä venäläisestä sotaväestä. Tammisunnuntaista alkoi vapaussota.

Ajatus vapaudesta oli itänyt kansamme parissa jo pitkään. Passiivisen vastarinnan rinnalle nousi aktiivinen valmistautuminen vastarintaan – ensin jääkäriliike, ja keväästä 1917 alkaen perustetut suojeluskunnat, jotka nekin salaamismielessä nimettiin alkuvaiheessa palokunniksi tai urheiluseuroiksi. Suojeluskunnille oli tarve, koska järjestysvalta oli Venäjän maalis- ja lokakuun vallankumousten seurauksena heikko.

Erityisesti täällä Etelä-Suomen asutuskeskuksissa lietsottiin vallankumousta. Suojeluskuntien ja työläisten perustamien järjestyskaartien, jotka myöhemmin tunnetaan punakaarteina, välillä oli aseellisia yhteenottoja.

Vaikka itsenäisyysjulistus oli annettu jo joulukuun kuudentena 1917, ei nuori tasavalta ollut tosiasiallisesti itsenäinen. Maassa oli yli 70 000 vieraan vallan sotilasta, eikä Neuvosto-Venäjän johdolla ollut kiirettä kotiuttaa joukkoja Suomesta. Venäläinen sotaväki murhasi myös päällystöään. ”Svoboda” rehotti. Kaikki anarkian ja sekasorron merkit tuntuivat ilmassa.

Poliittinen jännitys purkautui väkivallaksi Karjalassa. Viipurissa venäläisten tukemat punakaartilaiset ja suojeluskuntalaiset ottivat yhteen jo 19. tammikuuta. Sen seurauksena Karjalassa alkoi väkivallantekojen sarja.

Kenraali Mannerheim, jonka senaatti nimitti hallituksen joukkojen ylipäälliköksi, antoi käskyn venäläisten aseistariisumisen aloittamisesta 25. tammikuuta. Käskyn mukaan suojeluskuntalaisten oli 27.–28. tammikuuta välisenä yönä yllätettävä ja riisuttava aseista Etelä-Pohjanmaan venäläiset varuskunnat.

Sotatoimet alkoivat ensimmäisenä Laihian Hulmilla tammisunnuntain iltana 27. tammikuuta 1918 ja seuraavana päivänä, tammisunnuntaina, käynnistynyt aseistariisuntaoperaatio onnistui vaikeasta alusta huolimatta hyvin.

Samaan aikaan – toisistaan tietämättä – Pohjanmaan operaation kanssa nousi punainen lyhty Hakaniemessä työväentalon torniin vallankumouksen merkiksi. Pohjanmaan tapahtumat kuitenkin sekoittivat punaisten laskelmat: Hallituksella olikin oikea iskuvalmis armeija, sarkatakkinen talonpoikaisarmeija, joka kuin maasta polkaistuna oli ilmestynyt valkoiseksi vastavoimaksi punaiselle vallankumoukselle.

Muutaman vuorokauden aikana eteläpohjalaiset suojeluskunnat olivat toiminnallaan luoneet edellytykset laillisen hallituksen toiminnalle ja jatkooperaatioille varmistaen elinkelpoisen tukialueen. Hallitukselle oli luotu edellytykset kapinan kukistamiselle tulevan kevään aikana.

Kapina kukistettiin, kuten kaikki hyvin tiedämme. Vapaussodan ja sen jälkiselvittelyiden kauheutta päivitellessä on syytä muistaa, että suomalaiset eivät olisi taistelleet toisiaan vastaan ilman kansan valitsemaa eduskuntaa ja sen valitsemaa hallitusta vastaan aloitettua kapinaa. Sota vuonna -18 oli ennen kokematon kansallinen katastrofi. Vastuu siitä kuuluu

ensi sijassa vallankumoukseen ryhtyneille.

Hyvät kuulijat

Vielä vapaussodan kuluessa ensimmäiset suomalaiset suuntasivat Vienan Karjalaan vapauttamaan suomenheimoisia. Kenraali Mannerheimin miekkavalan velvoittamina, jossa hän vakuuttaa, ettei laita miekkaa huotraansa ennen kuin ”*viimeinen Leninin soturi ja huligaani on karkotettu niin hyvin Suomesta kuin Vienan Karjalastakin*”, kaksi suomalaisosastoa aloitti etenemisen Itä-Karjalaan jo maaliskuussa 1918.

Suomalainen heimoaate oli virinnyt jo 1800-luvun kuluessa osana kansallisen kulttuurin ja kansallisromantiikan vahvistumista. Suurruhtinaskunnan rajan takainen Karjala kiehtoi ja vetosi niin suomalaista taide-eliittiin kuin elinkeinoelämääkin.

Vuosisadan alussa Vienan Karjalassa virisi kansallinen liikehdintä, jonka tarkoituksena oli saada parannuksia alueen oloihin – turhaan, sillä Suomenkin puolella alkoi toinen sortokausi, jonka päämääränä oli venäläistää kansallisesti herännyt kansakunta.

Maailmansodan alettua ja sortotoimien voimistuttua heimoaate sai uutta pontta Suomessa: Syntyi Itä-Karjalan kysymys, jota perusteltiin aatteellisin, kulttuurillisin ja luonnontieteellisin perustein. Näiden vaikuttimien lisäksi heimosotien taustalla piili sotilaallisia tavoitteita, taloudellisia tavoitteita unohtamatta. Haluttiin turvata turvalliset rajat ja voimakas suomalainen valtio ideologialtaan vierasta idän suurvaltaa vastaan.

Heimosodat alkoivat – kuten aiemmin jo totesin – Suomen vapaussodan kestäessä ja jatkuivat aina helmikuulle 1922. Näin ollen heimosotia voidaan pitää osana Suomen itsenäisyystaistelua, joka sitten laajeni taisteluksi myös suomenheimoisten kansojen vapauden ja oikeuksien puolesta.

Vaikka Suomen johdossa tunnettiin voimakasta myötätuntoa heimosotureita ja heidän asiaansa kohtaan, suhtautui virallinen Suomi asiaan varautuneesti. Sadat suomalaiset kaatuivat retkillä, ja sotien traagista puolta korostaa se, että kovimman vastuksen heimosotureille antoivat usein rajan taakse paenneet suomalaiset punaiset.

Mikä sitten oli heimosotien merkitys? Heimosotien konkreettisin tulos oli Viron itsenäisyys ja Petsamon liittäminen Suomeen – kauppahintana oli Repolan ja Porajärven luovutus Neuvosto-Venäjälle. Sotien keskeisimmät taistelutantereet – Itä-Karjala ja Inkerinmaa – jäivätkin diktatuuriin ja terroriin perustuvan Neuvosto-Venäjän haltuun.

Heimosotien henkinen perintö jäi elämään ylioppilasmaailmaan ja politiikkaan. Helmikuussa 1922 kolme heimosotien ylioppilasveteraania päätti perustaa Akateemisen Karjala-Seuran, josta muodostui Suur-Suomen muodostamista ajava poliittinen painostusryhmä.

Suur-Suomi jäi toteutumatta toisen maailmansodan käänteissä. Usko ja unelmat pientenkin kansojen itsemääräämisoikeudesta murskautuivat vahvemman oikeuden syleilyssä.

Myös Suomi olisi rutistettu hengiltä suurvaltapolitiikan rattaissa ilman kesän 1944 torjuntavoittoa. Kansakunnan tahto ja voimakas puolustus pelastivat Suomen. Tämä opetus meidän on syytä muistaa tänäkin päivänä.

PAJUN TAISTELU 100 VUOTTA

Puheenjohtaja kenraalimajuri Kalervo Sipin aloitteesta perinneliittomme muistaa näyttävästi veljeskansamme vapautumisen 100-vuotisjuhlaa. Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistys järjesti Markku Rauhalahden johdolla hienon retken Viroon Pohjan Poikien pajun taistelun 100-vuotismuistojuhliin 30.1.-1.2.2019. Matkan asiantuntijana toimi Tuomo Juntunen ja emäntänä Helena Turpeinen. Kiitämme Kalervo Sipiä ja kaikkia muita matkavalmisteluihin osallistuneita erinomaisista järjestelyistä.

Runsas joukko Viron vapaussodan perinteistä kiinnostuneita matkalaisia Tallinnassa sijaitsevan kenraali Laidonerin museon edessä. Matkaseurueeseemme kuului monia Pohjan Poikien jälkeläisiä. - Valok. Sirkka Ojala

Valgan Jaani-kirkolla olevalle Pohjan Poikien muistotaululle laskettiin kukkatervehdykset juhlapäivän alkajaisiksi. Tilaisuutta kunnioittivat läsnäololla Viron ja Suomen puolustusministerit seurueineen sekä Valgan pormestari. - Valok. Vesa Määttä

Pajun kartanon pihassa sijaitsevalla Pohjan Poikien muistokivellä kuulimme mm. kenraalimajuri Kalervo Sipin puheen. Perinneliiton kukkatervehdystä ovat laskemassa eversti Hannu Pohjanpalo, Kalervo Sipi sekä Jaana Juntunen, jonka suvussa vaalitaan Pohjan Poikien perinteitä. - Valok. Vesa Määttä

Pajun taistelun muistomerkillä vietettiin muistojuhlallisuuksia. Paikalla oli satamäärin isänmaallisia virolaisia presidentistä pieniin koululaisiin.
- Valok. Vesa Määttä

Viron presidentti Kersti Kaljulaid muisti juhlapuheessaan niin suomalaisia vapaaehtoisia kuin Pajun taistelussa virolaisia komentanutta luutnatti Julius Kuperjanovia, joka menehtyi taistelussa. Kuvassa presidentti Kaljulaid ja puolustusministeri Jüri Luik ovat viemässä kukkatervehdystä sankarivainajille. - Valok. Vesa Määttä

”Pajun taistelu – jonka muiston äärellä olemme – on osa yhteistä suomalais-virolaista aseveljeyden historiaa. Kummankaan kansakunnan vapaus ei tullut vaivatta vaan sen eteen oli taisteltava”, totesi puolustusministeri Niinistö puheessaan Pajun taistelun muistomerkillä. Kuvassa Viron suurlähettiläämme Timo Kantola, puolustusministeri Jussi Niinistö sekä prikaatikenraali Kim Matsson kunnianosoituksessa muistomerkillä. - Valok. Vesa Määttä

Vapaustaistelujen muistotapahtumassa Valgan rautatieasemalla nautittiin kenttälounasta ja nähtiin hieno taistelunäytös, jossa paukkupanoksia ei säästelty. Lopuksi palkittiin keskeisiä henkilöitä. Kuvassa Kalervo Sipin vieressä Paju 31.1.1919 –teoksen kirjoittaneet historian tuntija Tuomo Juntunen ja Julius Kuperjanov –seuran puheenjohtaja Olev Teder. Kirjaa voi tiedustella Vapaussodan Tampereen Seudun Perinneyhdistyksestä. - Valok. Vesa Määttä

MARSALKKA MANNERHEIM JA ORTODOKSISUUS

- Miten suhde ortodoksisuuteen ilmeni marsalkka Mannerheimin elämässä?

Mannerheimin polku ortodoksisuuden ymmärtämiseen alkoi tsaarin armeijasta, mutta hänen polulleen osui monia muitakin rasteja.

Carl Gustaf Emil Mannerheim (1867–1951) palveli kolme vuosikymmentä keisarillisen Venäjän armeijassa. Silloin hän tutustui ortodoksisuuteen ja ennen muuta oppi ymmärtämään sitä. Mannerheimin kotitausta oli luterilainen. Isiltä perittyyn uskoon hän viittaa myös vuonna 1951 julkaistuissa muistelmissaan.

Nikolajevin ratsuväkikoulussa oppiaineisiin kuului ortodoksinen uskonto, ja Chevalier-kaartissa Mannerheim kohtasi ortodoksisuuden osana palvelusta. Vala kaartissa kuitenkin vannottiin uskontokunnittain eikä ketään pakotettu ortodoksisuuteen. Mannerheim vannoi valansa luterilaisten joukossa. Chevalier-kaartilaisuuden perintöä Mannerheim vaali läpi elämänsä ja piti yhteyttä entisiin asetovereihinsa. Chevalier-kaartin upseereilta hän sai kaulassa kannettavan Kristus-ikonin Venäjän – Japanin sodassa vuonna 1904.

Vuosina 1939–1944 Mannerheim sotilaineen taisteli kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta. Mutta mikä oli se usko-nto? Koska vihollisvaltio oli ateistinen, niin voidaan ajatella että taisteltiin ylipäänsä oikeudesta uskontoon. Olihan suomalaisten riveissä ainakin luterilaisia, ortodokseja, katolilaisia, juutalaisia ja islaminuskoisia, jotka kaikki taistelivat oikeudestaan omaan uskoonsa. Uskonnon puolesta taistelu ei ollut mitään uskontokuntaa vastaan mutta antautuminen olisi todennäköisesti merkinnyt uskonvainoja kirkkokuntaan katsomatta.

Avioliittoon kahdella kaavalla

Pitkä kokemus ortodoksisesta elämänpiiristä sai Mannerheimin omaksumaan ortodoksisen kirkon sanontatapoja, joita hän käytti esimerkiksi kirjeissään. Hänen kerrotaan viehättyneen ortodoksisten kirkkojen kauneudesta, jumalanpalvelusten juhlavuudesta ja herkästä tunnelmasta.

Mannerheim vihittiin avioliittoon vuonna 1892 Anastasia Arapovan (1872–1936) kanssa Pyhien Sakariaan ja Elisabetin ortodoksisessa kirkossa. Pari vihittiin tämän jälkeen myös luterilaisen kaavan mukaan salaneuvos Ivan Zvegintsevin talossa.

Avioliitto luterilaisen Mannerheimin ja ortodoksisen Arapovan välillä ei ollut itsestäänselvyys vaan vaimon suku antoi luvan avioliittoon vasta pienen epäröinnin jälkeen. Vihkikirkkoa ei enää ole, koska se tuhottiin osana Stalinin uskontoihin kohdistamaa vainoa.

Anastasia otti vuonna 1903 tyttäret Anastasien (1893–1978) ja Sophien (1895–1963) mukaansa ulkomaille. Lapset kävivät koulua katolisissa sisäoppilaitoksissa Ranskassa ja saivat ranskalais-englantilaisen kasvatuksen. Vuonna 1913 molemmat lapset palasivat Suomeen sukulaisten luo äidin jatkaessa elämäänsä ulkomailla.

Anastasie-tytär kääntyi roomalaiskatolisuuteen ja hakeutui Englannissa ensimmäisen maailmansodan aikana karmeliittaluostariin. Hän luopui kuitenkin luostarielämästä 1930-luvulla. Sophie eli elämänsä äitinsä suvun perinteiden mukaan ortodoksisessa uskossa.

Entisen vaimon kuolema herkisti

Avioliitto jäi käytännössä lyhyeksi ja päättyi virallisestikin vuonna 1919 kummankin puolison elettyä jo pitkään omaa elämäänsä. Entiset puolisot sopivat kirjeitse välinsä 1920-luvulla, ja Mannerheim alkoi maksaa pienehköä elatusapua entiselle vaimolleen.

Entiset puolisot tapasivat toisensa syksyllä 1936 Pariisissa. Edellisestä tapaamisesta oli kulunut jo 34 vuotta. Anastasialla oli ollut vakavia terveyshuolia, ja Mannerheim alkoi tuolloin pohdiskella omankin elämänsä rajallisuutta. Tapaamisessa sovittiin menneet ristiriidat. Anastasia eli tapaamisen jälkeen enää muutaman kuukauden ja viimeisessä kirjeessään hän ilmaisi entiselle puolisolleen kiitollisuutensa sovinnon syntymisestä. Mannerheim koki samoin ja ilmaisi sen kirjeessään sisarelleen Evalle: ”*Olen sanoinkuvaamattoman kiitollinen kaitselmukselle että siitä että niin monta katkeraa hetkeä ja muistoa voitiin hävittää mielestä.*”

Suruviesti tavoitti Mannerheimin metsästysmatkalla Intiassa vuoden 1937 alussa. Palattuaan Helsinkiin hän meni Helsingin Pyhän Kolminaisuuden kirkkoon, jossa pyysi pappia lukemaan sielunmessun entiselle vaimolleen. Ortodoksisen tavan mukaan Mannerheim polvistui rukoilemaan entisen vaimonsa sielun puolesta.

Uskonnollinen kiista Itä-Karjalassa

Monistakin marsalkan toimista saattoi päätellä, että hän kunnioitti ortodoksista uskoa ja ymmärsi sitä syvällisesti. Mannerheim vieraili seurueineen vuonna 1932 Valamossa ja vuonna 1934 Konevitsassa. Molemmissa luostareissa hän halusi sytyttää kynttilän Jumalanäidin ikonin eteen yksin omassa rauhassaan.

Ortodoksisen uskonelämän ymmärtämisen konkreettinen esimerkki oli kastekiistan ratkaisu jatkosodan syksyllä 1941, jolloin suomalaisjoukot etenivät Itä-Karjalaan kohdaten ortodoksisuuden. Tavallisten rintamasotilaiden ohella myös sotilaspapeille oli epäselvää, miten Itä-Karjalan ortodoksiseen väestöön tulisi suhtautua. Jyrkimmät kannat puhuivat jopa pakkokäännyttämisen puolesta. Koska pappeja ei bolsevikkihallinnon aikana ollut, väestö käytti mielellään pappien palveluksia nyt kun heitä kotiseudulle saapui. Ylivoimaisesti suurin osa sotilaspapeista oli luterilaisia mutta he tietysti asettautuivat kansan käytettäviksi, kuten papin velvollisuuksiin kuuluu.

Luterilaisten ja ortodoksisten pappien välille syntyi eräänlainen kastekilpailu, joka johti kastekiistaan ja lopulta tilanteen rauhoittamiseksi kastekieltoon 9.9.1941. Sen jälkeen sotilaspapit eivät toistaiseksi saaneet kastaa siviilejä. Kiistaa oli yritetty ratkaista tunnuksettomalla yleiskristillisyydellä kastamalla ihmisiä ylipäänsä kristityiksi, mutta tämä idea ei toiminut.

Mannerheim kiistan ratkaisijana

Uskonnollisiin ongelmiin pyrittiin löytämään kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu. Kastekielto voitiin perua jo 30.10.1941 kun enin kiihko laski. Mannerheim antoi lopulta 28.4.1942 käskyn uskonnollisten olojen järjestelystä Itä-Karjalassa. Käskyn mukaan asukkaat saivat itse ilmoittaa, mihin uskontokuntaan he haluavat kuulua.

Suuri enemmistö ilmoittautui tietysti ortodokseiksi. Moni jätti ilmoituksen antamatta ja heidät tulkittiin uskonnottomiksi. Luterilaisiksi ilmoittautui selvä vähemmistö. Kysely koski lähinnä suomensukuista osaa väestöstä (noin 45 000 henkeä), mutta venäläistaustaisistakin yli 5 000 ilmoittautui ortodokseiksi.

Viimeiselle matkalle risti sydämellä

Mannerheim vietti viimeiset vuotensa pääosin Valmontin klinikalla Montreux'ssä Sveitsissä. Veveyssä, muutamia kilometrejä Montreux'n keskustasta luoteeseen, oli – ja on edelleenkin - ortodoksinen kirkko, jossa marsalkan kerrotaan käyneen aika ajoin jumalanpalveluksessa.

Mannerheimin ortodoksisuutta kohtaan osoittama kiinnostus lienee ollut merkki uskonnollisesta etsinnästä. Suvaitsevaisuus ja avarakatseisuus leimaavat Mannerheimin suhdetta uskontoon. Kummilapsiakin hänellä oli tiettävästi ainakin 17, ja he edustivat useampaa uskontokuntaa.

Kenraali Erik Heinrichs on kirjassaan *Mannerheim Suomen kohtaloissa* siteerannut marsalkkaa tämän pohtiessa kuolemanjälkeistä elämää vuonna 1950: ”*On vaikea käsittää, että kaiken on loputtava, kerta kaikkiaan loputtava – eikä jatkoa ole. Mutta vaikeaa on myös käsittää, missä muodossa jatko olisi mahdollinen*”.

Kun vanhan sotilaan maallisen vaelluksen aika oli täyttynyt, hänet haudattiin virkapuvussaan taistelutovereidensa keskelle Hietaniemeen. Mukaan tuli myös hänen kultainen ristinsä, joka oli vanhan ortodoksisen tavan mukaan sydämen puolella.

Seppo Simola
julkaistu Ortodoksiviestin numerossa 8/2018

Mannerheim-museossa Helsingissä jatkuu kevääseen 2019 asti teemanäyttely Risti ja ikoni, jonka aiheena on Mannerheim ja kirkko, uskonnot sekä tuonpuoleinen.

Lähteitä:

Ville Jalovaara: *Myrskyä ja mystiikkaa – Suomen tasavallan presidentit ja kirkko* (2018)

Tarja Lappalainen: *Se oli yhtä tulihelvettiä – talvi- ja jatkosodan kasvot* (2016)

Henrik Meinander (suom. Kari Koski): *Gustaf Mannerheim – Aristokraatti sarkatakissa* (2017)

Rainer Palmunen (vastaava toimittaja): Mannerheim – *Tuttu ja tuntematon* (1997)

www.mannerheim.fi

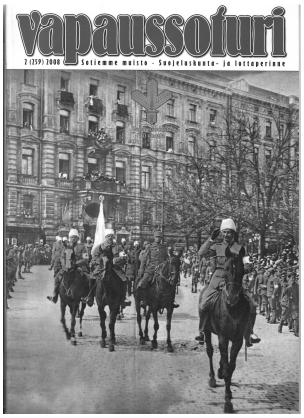

Vie vapauden ja itsenäisyyden viestiä
eteenpäin tuleville sukupolville.
Tilaa Vapaussoturi!
Yhteydenotot puh. (03) 223 0845

VAPAUDEN TUULIA ITÄMERELLÄ

Vuonna 1918 Winston Churchill oli puolustusministerinä ongelmallisessa tilanteessa. Ensimmäinen maailmansota oli länsirintamalla päättynyt, mutta jatkui Itämeren rannoilla monimutkaisena sotana, jossa olivat osapuolina suomalaiset, saksalaiset, virolaiset, latvialaiset, liettualaiset, puolalaiset ja venäläiset. Toki sota jatkui muissakin Venäjän reunavaltioissa, mutta pitäytykäämme Itämeren rantavaltioissa.

Kaikki nämä kansat olivat Leninin punaarmeijan ja paikallisten bolševikkijoukkojen hyökkäyksen kohteena. Vapaussoturiemme urheuden ja saksalaisten tuen avulla Suomi oli voittanut ensimmäisen erän tässä kamppailussa keväällä 1918. Kun Saksa hävisi sodan syksyllä 1918, mitätöi Lenin Brest-Litovskin rauhansopimuksen ja julisti sodan reunavaltioita vastaan. Suomen armeija oli onneksi tarpeeksi vahva rajoittamaan taistelut Itä-Karjalan puolelle, mutta Baltian maat ja Puola olivat hätää kärsimässä.

Churchill halusi vastustaa bolševikkien etenemistä, mutta ei saanut tukea muilta hallituksen jäseniltä. Englantilaiset olivat sotaväsymyksen vallassa ja vasemmisto tunsi sympatiaa bolševikkeja kohtaan, joten maavoimien joukkojen lähettäminen oli poliittisesti mahdotonta.

Valtionhoitaja Mannerheim oli pyytänyt Englannin laivaston apua Suomen rannikon turvaamiseksi. Kun virolaisetkin lähettivät avunpyynnön päätti Imperial war cabinet amiraali Fremantlen ehdotuksesta lähettää kevyen risteilijäosaston Itämerelle.

Marraskuun lopulla 1918 rear-admiral Alexander Sinclair johti neljän kevyen risteilijän ja yhdeksän hävittäjän osaston Itämerelle. Koska Venäjän ja Iso-Britannian välillä ei ollut sotatilaa, Sinclairin tehtävänä oli näyttää lippua ja tukea rantavaltioiden itsenäisyyspyrkimyksiä toimittamalla aseita ja tarvikkeita sekä käyttää omaa harkintaa voimankäytössä. Matkalla Itämeren poikki yksi kevyt risteilijä ajoi miinaan ja upposi. Onneksi sen verran hitaasti, että lähes koko miehistö saatiin pelastettua. Aikaisemmin oli yksi risteilijöistä törmännyt vedenalaiseen hylkyyn, joten Sinclair lähetti sen ja pelastustöissä lievästi vaurioituneet kaksi hävittäjää korjattaviksi Englantiin. Uponneen risteilijän miehistö kotiutui näiden alusten mukana.

Laivasto-osasto saapui kreivin aikaan Viroon. Bolševikit olivat laivastonsa tuella etenemässä kohti Tallinnaa. Virolaisilla oli pulaa aseista ja hiilestä, joten Kuninkaallisen laivaston tuomat 5 000 kivääriä ja muut tarvikkeet auttoivat huomattavasti, mutta ratkaisevaa Tallinnan pelastumiselle oli amiraalin päätös heittää varovaisuus sikseen ja osallistua sotatoimiin. Brittilaivaston tulitettua bolševikkien selustaa ja katkaistua Narva-joen yli menevät sillat, loppui eteneminen Tallinnaa kohti. Joulukuun lopulla venäläinen hävittäjä tulitti Tallinnan satamaa upottaakseen brittiläisiä aluksia. Englantilaiset hävittäjät lähtivät nopeasti liikkeelle ja seuranneessa tulitaistelussa venäläishävittäjä ajoi matalikolle ja antautui. Aluksesta löytyi Trotskin käsky upottaa brittiläiset laivat seurauksista välittämättä. Vähän myöhemmin Kuninkaallinen laivasto kaappasi toisen venäläisen hävittäjän. Virolaiset olivat aiemmin pyytäneet englantilaisia laivoja oman laivaston perustamiseksi, niinpä reipasotteinen amiraali Sinclair luovutti nämä vallatut venäläishävittäjät Viron laivastolle.

Tammikuun ensimmäisenä päivänä 1919 brittien aluksia kävi Helsingissä tuomassa

pakolaisia Tallinnasta ja viemässä Tallinnaan noin 500 suomalaista vapaaehtoista Viron armeijan avuksi. Eräs risteilijä Caradocin upseeri kuvaa suomalaisia kovaksi joukoksi. Asiantuntija osui naulan kantaan, sillä suomalaiset menestyivät erinomaisesti auttaessaan virolaisia heidän vapaussodassaan.

Englantilaiset risteilijät Calypso ja Caradoc Helsingissä tammikuussa 1919 - Valok. Yhtyneet Kuvalehdet Oy, Itsenäisyytemme vuosikymmenet 1917-66, s. 47

Sinclairin laivasto-osasto osallistui vielä virolaisten hyökkäykseen Narvaa kohti antamalla tulitukea tarkalla tykistöllään ja tilanteen vakauduttua vetäytyi jäiden pakottamana Latvian rannikolle. Suomenlahden pohjukka oli tässä vaiheessa jo paksussa jäässä, joten bolševikkien laivasto ei ennen kevättä päässyt häiritsemään itsenäisyyttä tavoittelevia Itämeren maita.

Latvian tilanne alkutalvesta 1919 oli todella huono. Bolševikit olivat vallanneet tammikuun alussa Riian, ja Latvian hallitus oli vetäytynyt Libauhun. Amiraali Sinclairin osaston poistuessa Itämereltä ehdotti laivaston komentaja amiraali Fremantle merkittävää sotilaallista osallistumista Baltian maiden pelastamiseksi, mutta poliittiset syyt estivät tämän. Uusi kevyt risteilijäosasto sentään lähetettiin matkaan ja se kohtasi palaavan Sinclairin osaston Kööpenhaminassa. Tämän osaston johtoon oli määrätty rear-admiral sir Walter Cowan.

Paremmin tehtävään sopivaa upseeria olisi ollut vaikea löytää. Vuonna 1871 syntynyt ja 13-vuotiaana merikadetiksi värväytynyt Cowan palveli Välimerellä, Karibian merellä, Intian valtamerellä, Etelä-Afrikassa ratsuväessä, johti tykkivenettä Niilin yläjuoksulla ja osallistui ensimmäisessä maailmansodassa kevyen risteilijäosaston päällikkönä Dogger Bankin ja Juutinrauman taisteluihin. Toisessa maailmansodassa hän osallistui komentajan arvoisena kommandojoukkojen sotatoimiin Pohjois-Afrikassa ja liittyi taistelujen kiihtyessä intialaiseen motorisoituun ratsuväkiyksikköön. Yli 70-vuotias Cowan palkittiin DSO-kunniamerkkiin liitettävällä soljella. Itämeren sekava poliittinen ja sotilaallinen tilanne sopi hyvin reipasotteiselle ja kokeneelle amiraalille.

Vuoden 1919 alussa Viro oli saanut alueensa hallintaan ja oli vakauttamassa tilannetta, sen sijaan Latvia oli melkein kokonaan bolševikkien käsissä - he olivat vallanneet Windaun sataman, ja Libaukin oli uhattuna. Pahin tilanne kuitenkin laukesi Cowanin laivasto-osaston tulitettua Windauta aiheuttaen bolševikkien paonomaisen perääntymisen kaupungista.

Saksan antautuessa oli aselepoehdoissa sovittu, että saksalaiset yksiköt Baltian maissa estävät bolševikkien vallankaappausyritykset. Hävityn sodan jälkeen kyseisten joukkojen moraali oli niin alhaalla, etteivät ne kyenneet tähän tehtävään. Tilanne muuttui, kun Latviaan saapui suomalaisillekin tuttu kenraali Rudiger von der Goltz. Hän olisi kyennyt joukkoineen häätämään bolševikit, mutta käyttikin Versaillesin rauhan ehtoja ja vallitsevaa sekavaa tilannetta kaapatakseen Kuurinmaan osaksi Itä-Preussia. Goltz tuki baltiansaksalaisten Baltische Landeswehr -joukkoja ja riisui aseista Latvian armeijan yksiköitä sekä pidätti latvialaisia polii-

tikkoja. Hän myös perusti georgialaisen Pavel Bermondt Avalovin johtaman länsivenäläisen armeijan, joka bolševikkien sijaan hyökkäsi liettualaisia ja latvialaisia vastaan. Länsivaltojen painostaessa Goltzia sopimusten noudattamiseen hän toimi enenevässä määrin käyttäen Bermondt-Avalovin joukkoja kulissina. Cowanin laivasto-osasto pystyi tukemaan Latvian hallitusta ja armeijaa toimittamalla aseita ja tarvikkeita, sekä turvaamaan Libaun ja Windaun pysymisen edes osittain hallituksen joukkojen hallussa. Liettua oli sen sijaan 1919 keväällä länsiosaltaan saksalaisilla, koillisosaltaan bolševikeilla ja kaakkoisosaltaan puolalaisilla.

Kronstat oli jälleen vapaa jäistä 25.4.1919. Bolševikkilaivasto aloitti operaatiot Suomenlahdella, ja Cowan lähti Libausta risteilijä Caledonilla kahden hävittäjän saattamana kohti Suomenlahtea. Samaan aikaan risteilijä Cleopatra sai käskyn lähteä hävittäjineen Kööpenhaminasta Cowanin tueksi. Venäläisillä oli Cowaniin nähden teoriassa täysin ylivoimainen laivasto Kronstatissa ja Pietarissa. Taistelulaivoja, risteilijöitä, hävittäjiä ja sukellusveneitä suojasivat miinavyöhyke ja rannikkopatterit. Venäjän laivasto olisi ehkä pystynyt muuttamaan tilanteen Itämerellä bolševikkien eduksi, ellei Cowanin pieni, mutta hyvin koulutettu ja johdettu sotakokemusta omaava laivasto-osasto olisi pitänyt sitä Suomenlahden pohjukassa. Toukokuun 18. päivänä venäläiset yrittivät murtautua ulos Kronstatista. Cowan oli joutunut lähettämään toisen risteilijänsä korjattavaksi miinavaurion takia, joten yhdellä risteilijällä ja viidellä hävittäjällä oli pärjättävä. Laukaustenvaihto päättyi venäläisten vetäytymiseen Kronstatin suojiin.

Englannin amiraliteetti lähetti Itämerelle myös sukellusveneosaston, jonka Cowan asetti vartioimaan Kronstatin väylää. Venäläiset yrittivät toukokuun lopulla maihinnousua Suomenlahden etelärannalle. Englantilaiset karkottivat osaston takaisin miinavyöhykkeiden suojaan. Tähän hyökkäykseen osallistui myös taistelulaiva Petropavlovsk, jossa oli 12 tuuman tykit englantilaisten risteilijöiden 6 tuuman tykkejä vastassa. Cowaniin teki vaikutuksen venäläisten tulivoima ja tarkkuus.

Tapaus korosti nopean vastaiskun tärkeyttä ja niinpä englantilaiset perustivat suomalaisten avulla tukikohdan Koiviston salmeen Viipurin kaakkoispuolelle. Ankkuripaikka oli vain 20 merimailin päässä pohjoisimmista miinakentistä. Venäläisten uhka ymmärrettiin vakavaksi, ja tervetullut Englannin laivasto sai kaiken mahdollisen avun. Suomalaiset torpedoveneet ja miinanraivaajat tukivat Cowanin osastoa, ja vähän myöhemmin saapuneille englantilaisille lentokoneillekin tehtiin varta vasten lentokenttä. Cowanin oli keksittävä keino, jolla hän saisi aloitteen käsiinsä, eikä vain joutuisi vastaamaan vahvemman vihollisen sotatoimiin.

Kuninkaallisten ilmavoimien koneita Koiviston kentällä - Valok. Geoffrey Bennett: Freeing the Baltic, kuvaliite

Englannin salaisella palvelulla oli agentti ST25 eli Paul Dukes Pietarissa. Hän onnistui hankkimaan venäläisten miinakartat ja raportoimaan asiamiesten välityksellä tilannekuvaa eristäytyneestä bolševikkivaltiosta. Suomen rajan yli kulkeneita asiamiehiä jäi yhä useammin kiinni, joten englantilaiset keksivät lähettää

suomalaisten luvalla torpedoveneitä Terijoen pursiseuran satamaan. Matalakulkuiset veneet ajoivat yli miinakenttien ja vedenalaisten esteiden kuljettaen asiamiehiä.

Oli johdonmukaista käyttää torpedoveneitä myös bolševikkilaivastoa vastaan. Poliittisesti ja erityisesti sotilaallisesti oli erittäin rohkea veto käydä pienillä veneillä taistelulaivojen ja risteilijöiden kimppuun niiden suojatuilla kotivesillä. Ensin luutnantti Agar upotti risteilijä Olegin, sen ollessa tulittamassa Grassnaja Gorkan kapinoivaa linnaketta. Vähän myöhemmin 18.8.1919 ilmavoimien ja useiden torpedoveneiden yöllisessä yhteishyökkäyksessä englantilaiset tunkeutuivat Kronstatin satama-altaisiin asti upottaen kaksi taistelulaivaa ja useita muita aluksia. Mannerheim osasi arvostaa operaation vaikutusta Suomen aseman paranemiseen. Hän kiitti Cowania seuraavasti: *”Tällaiset teot ovat menneinä aikoina luoneet Englannin laivaston maineen ja tämä isku on jälleen kerran osoittanut maailmalle, että Englannin iskiessä, se iskee kovaa”*.

Tämän jälkeen ei vuonna 1919 Itämerelle yrittänyt yhtään hävittäjää suurempaa venäläistä alusta. Englannin hallitus ei ollut tapahtumasta kovin tyytyväinen, koska se neuvotteli samaan aikaan Leninin kanssa Arkangelista vetäytymisestä. Oli hyvä, että Cowan ei ollut liian arka, vaan toimi poliitikoista huolimatta sillä ainoalla tavalla, joka rauhoitti Itämeren ja antoi Baltian maille mahdollisuuden itsenäistyä. Laivastojen välinen taistelu jatkui pienimuotoisena vuoden 1919 loppuun aiheuttaen tappioita sekä miehistölle että aluksille.

Kesäkuun puolessa välissä englantilaiset joutuivat vetämään aluksensa Riiasta, etteivät ne olisi joutuneet saksalaisten hyökkäyksen kohteeksi. Länsivaltojen poliitikot olivat niin päättämättömiä, että hävinneiden saksalaisten annettiin toimia Baltiassa omien tarkoitusperiensä mukaan. Von der Goltz käytti vahvaa sotilaallista asemaansa viivyttäen länsivaltojen vaatimusten toteuttamista odotellessaan tilaisuutta vallankaappaukseen Kuurinmaalla. Goltzin käskettiin vetäytyä Latviasta ja Liettuasta, mutta Berliini ei suostunut painostamaan, eikä Goltz vetäytymään elokuun alussakaan.

Baltian maista Viro oli parhaassa asemassa syksyllä 1919. Virolaiset halusivat länsivaltojen ja valkoisten venäläisten tunnustavan itsenäisyytensä, muuten he lopettaisivat tukensa bolševikkeja vastaan taistelevilta valkoisilta venäläisiltä. Churchil tuki pyyntöä ja painosti Englannin hallitusta tunnustamaan Viron itsenäisyyden, mutta uskoen bolševikkien häviävän Venäjän sisällissodan, pääministeri Lloyd George ei kannattanut ajatusta.

Syyskuun lopulla 1919 bolševikkien voimat alkoivat ehtyä. Voidakseen voittaa Venäjän sisällissodan Lenin oli halukas solmimaan rauhansopimukset Baltian maiden kanssa. Näin suurimmaksi ongelmaksi jäi von der Goltz, joka edelleen jatkoi yrityksiä saksalaisten vaikutusvallan ja alueiden kasvattamiseksi. Goltzin vetäytymistä vaatineet länsivallat eivät olleet valmiita tukemaan politiikkaansa maavoimin, joten kenraali tyytyi peitetoimena luovuttamaan saksalaisten ja Bermondtin joukkojen komennon kenraaliluutnantti Eberhardtille, jatkaen kuitenkin todellisena komentajana Latvian osittaista miehittämistä.

Liettuassa puolalaiset halusivat laajentaa valtaamaansa aluetta länteen päin, mutta ranskalaisten diplomatia oli saanut heidät pysähtymään. Liettualaiset olivat onnistuneet karkottamaan bolševikit maasta, mutta valtaosa oli saksalaisten miehittämää.

Lokakuun alussa Latviassa Goltzin alaisena toimivan Bermondtin 15 000 miestä yritti vallata Riikan. Neljän päivän taistelujen jälkeen suurin osa kaupungista oli edelleen latvialaisten hallussa, ja englantilaisten alusten jouduttua tykistön häirintä ammunnan kohteeksi Cowan antoi luvan tukea laivatykeillä latvialaisten puolustusta. Tämä käänsi taistelun kulun niin, että lokakuun loppuun mennessä Bermondtin joukot oli pakotettu vetäytymään hyvän matkaa Mitauta kohti.

Lokakuun puolessavälissä 1919 valkoisten venäläisten hyökkäys Pietaria kohti oli torjuttu, ja oli selvää, että bolševikit tulisivat olemaan vallankahvassa vuosia. Tässä tilanteessa Englannin ja Ranskan viralliseksi linjaksi tuli Viron, Latvian, Liettuan ja Puolan itsenäisyyden tukeminen, jotta ne muodostaisivat puskurivyöhykkeen Venäjän ja muun Euroopan väliin.

Latvialaiset hyökkäsivät marraskuun alussa Bermondtin joukkoja vastaan Riikan länsi- ja eteläpuolella. Latvialaiset taistelivat hyvin ja saivat tulitukea Englannin laivastolta karkottaen von der Goltzin organisoimat joukot kauas Riikasta. Libaussa kehittyi uhkaava tilanne kuudensadan saksalaisen hyökätessä kolmeasataa latvialaista vastaan. Kolmen päivän ajan hyökkäykset torjuttiin Englannin laivaston avulla. Saksalaiset täydensivät joukkojaan neljääntuhanteen mieheen, mutta latvialaisetkin olivat saaneet lisää 1 500 miestä, ja heidän päättäväisyytensä sekä Cowanin lähettämät lisävoimat käänsivät taistelun suunnan saksalaisten tappioksi. Erityisesti mainittakoon monitori HMS Erebus. Tämä erityisesti rannikkoa tulittamaan suunniteltu alus oli varustettu kahdella 15 tuuman tykillä, jotka painoivat sata tonnia kappale. Ammukset olivat noin 900 kilon painoisia ja kantama oli noin 30 km. Erebuksen upseeri muisteli heidän avanneen tulen noin kahden kilometrin päässä olevia joukkoja vastaan. Kyseisillä tykeillä se tarkoitti lähes suorasuuntausammuntaa. Paikalla olevan brittilaivaston tuli oli niin murskaavaa, että aamulla lähitaisteluna alkanut ammunta suunnattiin iltapäivällä jo 30 kilometrin päähän. Riikasta ja Libausta alkanut saksalaisten ja heidän liittolaistensa vetäytyminen ei enää pysähtynyt. Marraskuun 1919 loppuun mennessä Latvian hallitus oli isäntänä omassa maassaan.

HMS Erebus – Valok. Wikipedia

Joulukuun 1919 alkuun mennessä valkoisten venäläisten luoteisarmeija oli hajonnut, ja Viro aloitti rauhanneuvottelut bolševikkien kanssa. Neuvottelujen aloitus vähensi sotilaallista painetta rintamilla, ja Cowanin laivat saattoivat vähentää partiointia ja lopettaa Suomenlahden rannikoiden tulituksen.

Kiitolliset virolaiset lähettivät Cowanille viestin: *Taistelussaan lukumääräisesti ylivoimaista ja teknisesti paremmin varustettua voimaa vastaan Hänen Brittiläisen Majesteettinsa Laivasto on aina tarpeen vaatiessa ja hädän ollessa suurin, antanut arvokasta apua. Viron hallitus haluaa välittää teille syvimmät kiitollisuuden tunteet koko Viron kansakunnan puolesta. Teidän ja alaistenne apu on ollut korvaamatonta. Virolaiset eivät koskaan unohda brittiläisen sinitakin rohkeutta ja urhoollisuutta. Tilaisuuden koittaessa hän*

on aina taistellut voimakkaasti iskien, eikä ole epäröinyt asettaa henkeään alttiiksi maamme puolesta. Olkaa varmoja, että hän on aina oleva tervetullut vieras satamissamme.

Cowan siirsi osastonsa Koivistonsalmesta Tallinnaan puolessa välissä joulukuuta 1919. Suomenlahti jäätyi nopeassa tahdissa, eikä ollut enää pelkoa bolševikkilaivaston sotatoimista Itämerellä. Tammikuun alussa 1920 Cowan purjehti Itämereltä takaisin Englantiin. Osittain jäätyneelle Itämerelle jätettiin kuitenkin pieni englantilainen laivasto-osasto vuoteen 1921 asti antamaan poliittista tukea reunavaltioiden rauhanneuvotteluille, Suomi mukaan lukien.

Suomella oli hyvä onni saada ensin Saksan tuki vapaussodassa ja sitten Englannin laivaston tuki vapauden säilyttämisessä. Tietenkin tämä edellytti suomalaisten aktiivisuutta hakea apua kulloisenkin tilanteen mukaan. Yksin emme olisi vapauttamme saavuttaneet emmekä säilyttäneet. Tässä on hyvä ohjenuora tämän päivän suomalaisille. Tilaisuus puolustuksen vahvistamiseksi pitää käyttää hyväksi. Nyt sekä Englanti että Saksa ovat samassa puolustusliitossa, ja kuten aina Venäjä on itsenäisyytemme uhka. Olisi historiankin opetusten valossa syytä pyrkiä varmistamaan ennenkin meitä auttaneiden tuki myös tulevaisuudessa.

Ainakin virolaiset muistavat yhä auttajiaan. Tallinnan satamasta tultaessa on vanhankaupungin portin sisäpuolella seinälaatta, jossa tyylikkäästi kiitetään Englannin laivastoa saadusta avusta. Pyhän hengen kirkossa on Englannin lippu ja sen alla nimiluettelo, jossa Winston Churchillin nimen alla on Sir Walter Cowanin nimi. Viron laivastossakin on miinanraivaaja nimeltään Admiral Cowan. Vastaavaa kiitollisuutta tulisi meidänkin osoittaa. Ehkäpä joku laivaston järjestöistä ottaisi hoitaakseen muistolaatan sijoittamisen sopivaan paikkaan tänä vuonna.

Jyrki Uutela

TAKARIVISTÄ...

Edellisen numeromme Mannerheim-kuvissa oli myös valtion- ja sodanjohtomme kohtaaminen Mikkelin rautatieasemalla kesällä 1941. Tuona kesänä Mannerheimilla ei ollut kesätakissaan arvomerkkejä, muina sotakesinä kyllä.

Tekstissä lähteenä mainitun kirjan oikea nimi on *Mannerheimin päämajan arkea ja juhlaa*.

I.O.

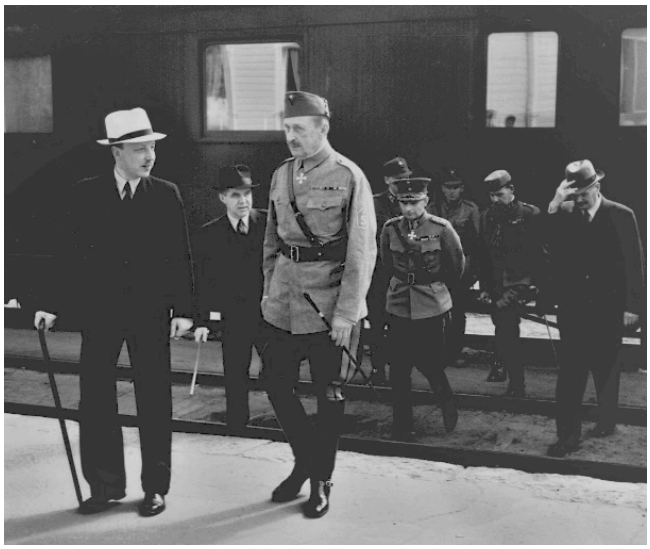

KUTSU KEVÄTKOKOUKSEEN

Vapaussodan Helsingin Seudun Perinneyhdistys ry:n sääntömääräinen kevätkokous pidetään Väestönsuojelumuseossa (*Siltavuorenranta 16 B, Helsinki)* **tiistaina 26.3.2019 kello 18** alkaen.

Kokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

1. avataan kokous
2. valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjan tarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa
3. todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
4. hyväksytään kokouksen työjärjestys
5. esitetään edellisen vuoden toimintakertomus, tilinpäätös ja toiminnantarkastajien lausunto
6. päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille vastuuvelvollisille
7. päätetään yhdistyksen sääntöjen 1 §:n ja 2 §:n muuttamisesta
8. päätetään kokous

Hallituksen ehdotus yhdistyksen sääntöjen 1 §:n ja 2 §:n muuttamisesta ohessa.

Kokouksen jälkeen eversti Hannu Pohjanpalo esitelmöi isänsä sotapolusta Lockstedtista Suomen ja Viron vapaussotien kautta Porajärvelle.

Hallitus

Ehdotus yhdistyksen sääntöjen 1 §:n ja 2 §:n muuttamisesta

Nykyinen sanamuoto

1 § Nimi ja kotipaikka

Yhdistyksen nimi on Vapaussodan Helsingin Seudun Perinneyhdistys ry. ja sen kotipaikka on Helsinki.

2 § Tarkoitus ja toiminnan laatu

Yhdistyksen tarkoituksena on vaalia vapaussotaan osallistuneitten tai muuten maamme vapauttamiseen myötävaikuttaneiden muistoa, kerätä ja tallentaa historialista aineistoa vapaussodasta sekä edistää vapaussotaan ja itsenäisyyden säilyttämiseen liittyviä perinteitä.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys
- kerää ja tallentaa vapaussotaa ja siihen osallistuneita koskevaa historiallista aineistoa
- tukee vapaussodan tapahtumia ja siihen niihin osallistuneiden elämänvaiheita selostavaa julkaisutoimintaa
- järjestää vapaussodan muiston ja itsenäisyyden säilyttämisen vaalimiseksi juhla-, vierailu- ja esitelmätilaisuuksia
- jakaa apurahoja ja palkintoja yhdistyksen tarkoitusperiä palvelevista tutkimustöistä, kirjoituksista, näyttelyistä ja taideteoksista.

Yhdistyksellä on voimassa olevien lakien ja muiden säännösten sallimissa puitteissa oikeus harjoittaa julkaisu- ja kustannustoimintaa, ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja, panna toimeen myyjäisiä, arpajaisia ja rahankeräyksiä sekä hankkia ja omistaa kiinteää ja irtainta omaisuutta.

Ehdotettu sanamuoto

1 § Nimi ja kotipaikka

Yhdistyksen nimi on Vapaussotiemme Helsingin seudun perinneyhdistys ry. ja sen kotipaikka on Helsinki.

2 § Tarkoitus ja toiminnan laatu

Yhdistyksen tarkoituksena on vaalia vapaussotiimme osallistuneitten tai muuten maamme vapauttamiseen myötävaikuttaneiden muistoa, kerätä ja tallentaa historialista aineistoa vapaussodasta sekä edistää vapaussotaan ja itsenäisyyden säilyttämiseen liittyviä perinteitä. Vuonna 1918 käydyn vapaussodan muiston ja merkityksen vaaliminen on yhdistyksessämme erityisasemassa.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys
- kerää ja tallentaa vapaussotaa ja siihen osallistuneita koskevaa historiallista aineistoa
- tukee vapaussotiemme tapahtumia ja niihin osallistuneiden elämänvaiheita selostavaa julkaisutoimintaa
- järjestää vapaussotiemme muiston ja itsenäisyyden säilyttämisen vaalimiseksi juhla-, vierailu- ja esitelmätilaisuuksia
- jakaa apurahoja ja palkintoja yhdistyksen tarkoitusperiä palvelevista tutkimustöistä, kirjoituksista, näyttelyistä ja taideteoksista.

Yhdistyksellä on voimassa olevien lakien ja muiden säännösten sallimissa puitteissa oikeus harjoittaa julkaisu- ja kustannustoimintaa, ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja, panna toimeen myyjäisiä, arpajaisia ja rahankeräyksiä sekä hankkia ja omistaa kiinteää ja irtainta omaisuutta.

JUNAMATKA KAJAANIIN VAPEN KESÄPÄIVILLE

Perjantai 17.5.
klo 11.19-17.31 Juna Kajaaniin
klo 18.30 Yhteinen päivällinen hotellissa

Lauantai 18.5.
klo 10 Kiertokäynti kaupungissa / oheisohjelmaa Kainuun Prikaatissa
klo 13-15 Vapaussodan Perinneliiton liittokokous, Kainuun Prikaati
klo 18- 20.30 Vejesillallinen, Kainuun Prikaati

Sunnuntai 19.5.
klo 10 Jumalanpalvelus ja seppeleenlaskut, Kajaanin kirkko
klo 13 Pääjuhla, Kaukametsä
klo 15.17-21.40 Paluujuna Helsinkiin

Majoitumme Scandic Kajanus –hotellissa, joka on lähellä keskustaa mutta rauhallisella paikalla. Kuljetukset juhlapaikoille Kainuun Prikaatiin ja kirkkoon järjestyvät Kainuun Prikaatin avulla. Pääjuhla on hotellimme vieressä.

Junaliput (mikäli saamme tilattua ne ajoissa) maksanevat noin 50 euroa, yöpyminen noin 240 euroa ja veljesillallinen yms. ehkä noin 50 euroa. Arvelemme, että kokonaiskustannukset tällä kolmen päivän retkellä pysyvät noin 350 eurossa (+ ruokailu perjantaina ja paluumatkalla junassa). Perinteisesti kesäpäivillä on mahdollista majoittua myös kasarmilla, jolloin majoituksen hinta on edullisempi. Tämä onnistunee kuitenkin vain lauantain ja sunnuntain välisenä yönä. Tästäkin saamme lisätietoa tuonnempana.

Ilmoittautumiset Sirkka Valkjärvelle (puh./tekstiviesti 050 432 0838) **viimeistään perjantaina 15.3**. Lähetämme ilmoittautuneille tarkemman ohjelman ja maksutiedot lähempänä matkaa**.**

Akateemisen Karjala-Seuran Perinneyhdistys

Kevään 2019 kuukausiesitelmät

15.1.2019	*Mikko Halkilahti*	*Vapaaehtoisen maanpuolustuksen koulutus tänään*
19.2.2019	*Jussi Niinistö*	*Viron suomalaisvapaaehtoiset 100 vuotta sitten*
19.3.2019	*Vesa Vares*	*Oliko Suomi kuningaskunta? Poliittinen tilanne Suomessa vapaussodan loppuvaiheesta tasavallan säätämiseen 1918-1919*
16.4.2019	*Ville Kaarnakari*	*Aihe ilmoitetaan myöhemmin.*

Luennot pidetään Ostrobotnialla, Museokatu 10, Helsinki. Tilaisuudet alkavat kello 17.00 ja ovat avoimia. Salivuokra 3 € peritään kokouksen alkaessa.

Tervetuloa!
Hallitus

Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry:n hallitus

Puheenjohtaja Jyrki Uutela

s-posti: vapaussota.helsinki@gmail.com

Jäsen Terttu Aho

s-posti: terttu.aho@pp1.inet.fi

Varajäsen Anton Eskola

s-posti: anton.eskola@alumni.helsinki.fi

Jäsen Auni-Leila Eulenberger

s-posti: auni-leila.eulenberger@kolumbus.fi

Varajäsen Ville-Veikko Kirvesmies

s-posti: kirvesmies.schmarden27@gmail.com

Jäsen Olli Korkalainen

olli.korkalainen@gmail.com

Sihteeri Juhani Laine

juhani.laine@lnl-laki.fi

Jäsen Markku Murros

s-posti: markku.murros@gmail.com

Varapuheenjohtaja Juhani Pulkkinen

s-posti: pjpulkkinen@outlook.com

Jäsen Sirkka Valkjärvi

s-posti: sirkka.valkjarvi@gmail.com

Jäsen Ari Åberg

aritva@elisanet.fi

***

Lisäksi hallituksen kokouksessa puheoikeutta voivat käyttää

Kunniapuheenjohtaja Uolevi Langinmaa

s-posti: ubu@elisanet.fi

Varainhoitaja Nina Schleifer

s-posti: vapaussota.helsinki@gmail.com

Varainhoitaja tiedottaa

Yhdistyksen jäsenmaksun voi maksaa oheisella tilisiirtolomakkeella. Jäsenmaksun maksutilanteen voi tarkistaa **lehden takakanteen tulostetusta osoitekentästä,** siihen **on merkitty vuosiluku siltä vuodelta, jonka osalta maksu on maksettu**. Jos merkintä on 1, 2 tai 3, on henkilö jäsenmaksuvelvollisuudesta vapaa. Uuden jäsenen kohdalla on merkintä – ja jäsenmaksu on suoritettava. Ylimääräiset kannatusjäsenmaksut ovat erittäin tervetulleita.

Saajan tilinumero Mottagarens kontonummer	IBAN FI45 1299 3000 0798 81	BIC
Saaja Mottagare	Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry.	JÄSENMAKSU VUODELTA 2019 Tarkista jäsenmaksun maksutilanne lehden takakannesta nimesi perästä. Vuosiluku ilmoittaa sen vuoden, jonka osalta maksu on maksettu. Jos merkintä on 1, 2 tai 3, ei maksua tarvitse suorittaa.
TILISIIRTO. GIRERING — Maksajan nimi ja osoite Betalarens namn och adress		
Allekirjoitus Underskrift		Viitenumero Ref. nr: 36003
Tililtä nro Från konto nr		Eräpäivä Förfallodag: — Euro 30 €

TULEVAA OHJELMAA

ti 26.2. **Lounasluento Ostrobotnian Chydenius-kabinetissa klo 12.30**
Mitä Venäjä aikoo?
Kirjeenvaihtajana Moskovassa ja Brysselissä sekä lehdistöneuvoksena Washingtonissa toiminut kolumnisti Jarmo Mäkelä valottaa Venäjän nykytilannetta. Ilmoittautumiset Sirkka Valkjärvelle (puh./tekstiviesti 050 432 0838) viimeistään perjantaina 22.2 .

su 24.2. **Viron itsenäisyyspäivän kunnianosoitus Vanhassa kirkkopuistossa suomalaisten vapaaehtoisten muistomerkillä klo 15**

ke 13.3. **Talvisodan päättymispäivän kunnianosoitus** Kasarmintorin Talvisodan muistopatsaalla klo 9. Siirrymme tämän jälkeen lämmittelemään Pikkuparlamentin yhteydessä toimivaan Kansalaisinfoon, jossa voimme nauttia omakustanteiset kahvit. Yhdistyksemme vie seppeltervehdyksen Mannerheimin patsaalle klo 10.30.

ti 26.3. **Yhdistyksen kevätkokous Väestönsuojelumuseossa klo 18**
Yhdistyksen virallinen kevätkokous pidetään Väestönsuojelumuseossa (Siltavuorenranta 16b), ks. kutsu sivulla 25. Kokouksen jälkeen eversti Hannu Pohjanpalo esitelmöi isänsä sotapolusta Lockstedtista Suomen ja Viron vapaussotien kautta Porajärvelle.

ti 9.4. **Lounasluento Ostrobotnian Chydenius-kabinetissa klo 12.30**
1918 – Kuinka vallankumous levisi Suomeen
Filosofian tohtori Lasse Lehtinen esitelmöi punakapinaan johtaneista syistä. Hän on kirjoittanut aiheesta kirjan Risto Volasen kanssa. Omakustanteinen lounas 30 €. Ilmoittautumiset 5.4. mennessä Sirkka Valkjärvelle (puh./tekstiviesti 050 432 0838).

pe 12.4. **Helsingin vapautuksen vuosipäivän kunnianosoitukset Vanhassa kirkkopuistossa klo 12**
Liisa Viranko on kutsunut kunnianosoitukseen osallistujat tilaisuuden jälkeen kotiinsa (Fredrikinkatu 38 A 14 (LV) 5. krs) kohottamaan maljan itsenäiselle isänmaalle.

la 27.4. **Kansallisen veteraanipäivän kunnianosoitus Mannerheimin patsaalla** – tarkistakaa kellonaika yhdistyksen internet-sivuilta www.vapaussodanperintö.fi

to 16.5. **Vapaussodan päättymisen muistopäivän kunnianosoitukset klo 11 Hietaniemessä ja klo 12 Vanhassa kirkkopuistossa**

la 18.5. - su 19.5. **Vapaussodan Perinneliiton liittokokous ja kesäpäivät Kajaanissa**
Ks. alustava ohjelma sivulla 26 –ilmoittautuminen Sirkka Valkjärvelle 15.3. mennessä (puh./tekstiviesti 050 432 0838)